

TYÖKYKYKOORDINAATTORI ON LISÄPALVELU

Hallituksen tavoite on saavuttaa 75 prosentin työllisyysaste. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että myös osatyökykyisillä on mahdollisuus tehdä työtä ja rakentaa yhteiskuntaa kykyjensä mukaan. Työkykyohjelma on osa hallitusohjelmaa, ja sen avulla tavoitellaan työllisyysasteen nostoa. Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa ohjelman yhdessä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa vuosina 2019–2023. Suomessa on meneillään 22 Työkykyohjelman työkykyhanketta. Työkykyisempi Stadi -hanke on yksi niistä.

Työkykyisempi Stadi -hanke pyrkii kehittämään työkyvyn tuen mallia terveys- ja hyvinvointikeskuksissa. Tavoitteena on vahvistaa työkyvyn tuen tarpeen tunnistamista ja osaamista terveys- ja hyvinvointikeskuksissa sekä lisätä moniammatillista yhteistyötä työkyvyn tuen asioissa.

Työkykyisempi Stadi -hankkeessa palvelupolut kohti avoimia työmarkkinoita ovat rakentuneet vammaisten työtoimintaan sekä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien asiakkaiden kohdalta.

Helsingissä tuetun työllistymisen työhönvalmennus on pitkäkestoista ja asiakkaan tuen tarpeisiin perustuvaa. Työhönvalmennus päättyy asiakkaan tahdosta, opiskelun alkaessa tai asuinkunnan muuttuessa.

Työkykykoordinaattorit lisäpalveluna

Asiakas on keskiössä suunnittelemassa omaa työkyvyn tuen palvelupolkua tarvittavien ammattilaisten kanssa. Asiakkaan tarpeiden mukaan työkyvyn tuen palvelupolun suunnittelussa voivat olla mukana työkykykoordinaattori, sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, työhönvalmentaja, toimintaterapeutti, terveydenhoitaja, lääkäri, työllisyyspalveluiden asiantuntija ja Kelan työntekijä.

Työllisyyspalveluista kutsutaan konsultaatioihin mukaan koko työhön kuntouttavien palveluiden henkilöstö. Yhteistyökumppanit nimeävät verkostoon omat jäsenensä. Työkykyisempi Stadin työkykykoordinaattori osallistuu konsultaatioihin.

Työkykykoordinaattorit antavat konsultaatiota työkyvyn asioissa sote-alan ja työllisyyspalveluiden ammattilaisille sekä ohjaavat ja neuvovat työttömiä tai työelämän ulkopuolella olevia asiakkaita työkyvyn tuen pulmissa. Työkykykoordinaattoreiden työn tavoitteena on asiakkaan terveyden edistäminen, osaamisen vahvistaminen ja omien vahvuuksien löytäminen. Näiden keinojen avulla pyritään tukemaan asiakkaan

työllistymiskykyä, jolloin on mahdollista palata takaisin joko koko-aikaiseen tai osa-aikaiseen työhön.

Koska asiakkaiden tilanteet ovat usein monimutkaisia, on moniammatillinen ja monialainen yhteistyö asiakkaan verkoston kanssa tärkeä. Asiakkaan tilannetta pyritään edistämään myös verkoston avulla.

Työkyvyttömyydestä työkykykyn

Perinteiset tavat määritellä työkykyä ja työkyvyttömyyttä liittyvät työn yhteensopivuuteen, tavoitteisiin ja suoriutumiseen. Työkyvyttömyyttä arvioidaan usein lääketieteellisin perustein terveyteen ja toimintakykyyn liittyen.

Kun tavoitteena on työelämässä jatkaminen tai työelämään palaaminen, niin työkyvyn arvioinnissa painotetaan olemassa olevaa työkykyä ja työssä pärjäämistä. Työllistymiskyvyn tukemisen tarve korostuu pitkäaikaistyöttömillä. Tarvitaan räätälöityjä tukitoimia mahdollistamaan työllistymistä ja työssä pärjäämistä. Oireiden pitkittyessä työhön paluun todennäköisyys pienenee ja työkyvyn heikentymiseen vaikuttavat yhä enemmän muut kuin lääketieteelliset syyt.

Pohjana Työterveyslaitoksen työkykytalo

Professori Juhani Ilmarisen kehittämä työkykytalo on tehty tutkimukseen perustuvasta tiedosta. Mallissa fyysinen toimintakyky, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä terveys muodostavat yhdessä työkyvyn perustan. Myös elinikäinen oppiminen tietojen ja taitojen päivittämiseksi on tärkeää. Jos työ koetaan mielekkäänä ja sopivan haasteellisenä, se vahvistaa työkykyä. Myös esihenkilöillä ja johtajilla on vastuu ja velvollisuus organisoida ja kehittää työpaikan työkykyä ylläpitävää toimintaa.

Työkyvyssä on kysymys ihmisen voimavarojen ja työn välisestä yhteensopivuudesta ja tasapainosta. Yksilö

on luonnollisesti päävastuussa omista voimavaroistaan. Työnantaja voi tukea monella tavoin yksilön voimavarojen kehittämistä. Työntekijä voi aktiivisesti osallistua sekä oman työnsä että työyhteisönsä hyvinvoinnin edistämiseen.

Työkyky työkykykoordinaattorin silmin

Sen hahmottaminen kuinka työkykyä vahvistetaan, tapahtuu käytännön työssä. Työkyvyn vahvistaminen ja työkyvyn ottaminen käyttöön on tärkeää. Työkykyyn vaikuttaa myös se kuinka yritykset ja työelämä suhtautuvat osatyökykyisyyden mahdollistamaan työnmuokkaukseen. Työkyky on siten yksilöllinen, työpaikkakohtainen ja yhteiskunnallinen kysymys. Myös työtehtävä voi vaikuttaa täysin työkykyisen ihmisen sairastavuuteen.

Toteutamme toimenpideoasiota I. Pääasiallinen tehtävämme on tuoda työkyvyn tuen palvelut tulevaisuuden sotekeskukseen.

Työssäkäyvillä on työterveyshuolto. Jos on työttömänä, tai ei ole työterveyshuoltoa jostain muusta syystä, niin tavoitteena olisi, että myös heillä olisi riittävät hoito- ja kuntoutuspalvelut saatavilla kohti työelämää. Siihen tarvitaan moniammatillista ja monialaista yhteistyötä.

Sotepalvelujen kautta avautuu mahdollisuus myös Kelan ja Työeläkelaitoksen kuntoutukseen, TE-toimiston palveluihin, ja kuten meillä on läheisenä yhteistyökumppanina Helsingin työllisyyspalvelut, niin käytössä on myös heidän työhön kuntouttava palvelulinja. Olemme Helsingin kaupungin soten työntekijöinä hankkeen työnkyselvityksen alaisuudessa. Helsingissä ei ole aiemmin ollut työkykykoordinaattoria. Aloitimme tämän asiakastyön vuoden 2021 maaliskuussa.

Menneestä siirryttiin tulevaan

Jo aiemmin on tehdyssä työkykyselvityksessä on painopiste ollut työkyvyttömyydessä, mutta meidän toiminnan keskiössä on työkyvyn tukeminen. Vaikka työkyvyssä on rajoitteita tai on osatyökykyisyyttä, niin meidän tehtävänä on tukea, kuinka silti päästäisiin kohti työelämää. Eri tukikeinot ovat meidän toiminnan keskiössä.

Aiemmin asiakkaiden selvitystyötä on tehty pitkälle läheteiden pohjalta, mutta meidän työemme on jo hallinnollisesti kevyempää, koska me emme tarvitse läheteitä.

Jos asiakas toivoo pohtimista työkykyyn liittyvissä asioissa, tai tarvitsee tukea, ja tavoitteena olisi työllistyä osa-aikaisesti tai kokoaikaisesti, niin me lähdemme siihen projektiin mukaan asiakkaan oman työntekijän kautta. Omatyöntekijä ottaa meihin yhteyttä, ja me pidetään yhteispalaveri, jossa on asiakas, omatyöntekijä ja me, ja tarvittaessa myös muita lisätukitoimia.

Liikkeellelähtö tapahtuu asiakkaan tarpeista

Meihin voi olla alkuun jopa suoraan yhteydessä, mutta me kuitenkin linkitämme vastuutyöntekijän myöhemmin mukaan, joko työllisyyspalveluista tai sote-puolelta. Sillä tavoin saamme hieman leveämmät hartiat viemään asiaa eteenpäin.

Vastuutyöntekijä on tärkeä, koska jokaisella asiakkaalla on suunnitelma sovittu yhdessä vastuutyöntekijän kanssa. Me emme lähtökohtaisesti voi lähteä yksin ohittamaan jo sovittua suunnitelmaa. Jos vastuuhenkilö osaa suunnitella asiakkaan kanssa peruspalvelut, niin meitä ei edes aina tarvita.

Paljon on tullut kuitenkin juuri sosiaali- ja terveyspuolelta, ettei oikein tunneta, koska palveluverkosto on kuntoutuspuolella niin laaja. Tämä on juuri sitä meidän ammattitaitoamme ja työtehtäviimme kuuluu selvittää kaikkia palveluita. Kelan, Työeläkelaitoksen ja kolmannen sektorin lisäksi myös kaupungin sisällä on todella paljon palveluita. Meillä ei ole mitään extra-palveluja tarjolla, mutta tehtävänä on pitää ajantasalla ja selvittää kulloinkin saatavilla olevaa yhteistyökumppaneiden palvelutarjontaa. Sen takia on tärkeää, ettemme ota ketään suoraan asiakkuuteen, vaan menemme mukaan sinne missä asiakas on.

Siellä missä asiakas on

Perinteisesti asiakasta lähetellään eri palveluihin. Meille ei voi lähettää, vaan me menemme tarvittavaksi ajaksi mukaan sinne, missä meitä kulloinkin tarvitaan. Jotkut asiat selviävät myös kevyellä konsultaatiolla. Myös ammatillisen kuntoutuksen palveluista annetaan paljon konsultaatiota.

”Olen menossa ensi viikolla tapaamaan Uusix Kyläsaareen, tapaamaan yhtä työnjohtajaa eräältä pajalta, jolloin pidetään yhteistapaaminen. Asiakkaalla on oma sosiaalityöntekijä, minä ja työnjohtaja tekemään väliarviota, ja keskustelemaan kuinka siinä pystyttäisiin auttamaan”, Sini Riihimäki toteaa.

Väliarviot ja loppuarviot ovat todella tärkeitä, että asiakkailla olisi sitten jatkosuunnitelmia kun työpaajakso on loppumassa. Asiakkuus ei siirry, vaan se pysyy siellä missä se on. Lähdemme tarvittaessa kumppaniksi selvittämään ja tukemaan, ja olemme kumppanina niin kauan kunnes asiat lähtevät rullamaan omalla painollaan.

Toimimme asiakaslähtöisesti, asiakkaan tarpeiden mukaan työkyvyn edistämiseksi, jolloin lähdemme kartoittamaan niitä palveluja ja asioita, mistä löytyy asiakasta hyödyttävä palvelu. Esimerkiksi osaamisen vahvistamisessa ryhdytään ensin miettimään mitä hyödyllistä työllisyyspalveluissa on tarjolla. Jos on työkykyyn tai terveyteen liittyviä asioita, niin silloin ollaan terveysasemiin yhteydessä. Kuntoutukseen liittyvissä kysymyksissä olemme yhteydessä terveysasemien lisäksi myös Kelaan. Pyrimme olemaan kaikesta

hyvin kartalla, ja miettimään asiakaslähtöisesti, mistä lähdetään liikkeelle, ja ketä asiantuntijoita tarvitaan asian edistymiseksi.

Jo pelkästään työllisyyspalvelujen palvelutarjonta on varsin laaja. Teemme verkostotyötä, ja haemme verkoston yhteistyökumppaneista sellaista, kenes-tä olisi asiakkaalle apua. Eri alojen ammattilaisista löytyy erikoisosaamista. Asiakas saa työkyvyn tukemi-seen tarvitsemansa verkoston ympärilleen.

Jos tarvitaan useampia palveluja samanaikaisesti, niin on tärkeää että ammattihenkilöt tekisivät myös yhteistyötä.

Asiakas on keskiössä. Kykyviisari on apuna. Kyky-viisari on työkyvyn itsearviointimittari kuinka asiakas kokee oman työkykynsä, jaksamisen, osaamisen ja vahvuudet, ja mihin asioihin hän toivoo muutosta.

Työpajat ovat kullan arvoisia paikkoja, joissa pääsee testaamaan työkykyään. Sitä tietoa kannattaa hyödyn-tää myös keskusteluissa, joissa asiakas auttaa asian-tuntijoita havainnoimaan tilannettaan.

Katse eteenpäin

Perinteisessä työkykyselvityksessä ehkä joudutaan kaivelemaan haasteita tai ongelmia lääketieteellises-sä mallissa, etsien ehkä jotakin etuuksien hakemisek-si kuinka huonossa kunnossa ihminen on. Sellainen ei ehkä tee kenellekään hyvää. Me olemme vähän niin kuin vastakohta, mitä voimavaroja voidaan löytää, koska meillä ei ole työkyvyttömyysetuuden hakemi-nen työtehtävänä, vaan ne tukikeinot joilla voidaan päästä eteenpäin, ja mitä voimavaroja on jo käytössä. Kuntoutuminen on prosessi. Se ei selviä pelkästään vastaanotolla. Esimerkiksi kuntouttavassa työtoimin-nassa työkyky voi jo hieman koheta, jolloin pystytään-kin kenties ottamaan jo seuraavaa askelta. Pyritään tukemaan asiakkaan tarpeiden mukaan myös halua suoraan palkkatyöhön. Meidän työemme on jousa-vampaa sillä meillä ei ole viranomaisvastuita.

Tarvittaessa pyrimme myös työhönvalmennuspalve-lun avulla hakemaan ja keskustelemaan työnanta-jien kanssa, tavoitteena löytää sellaisia työtehtäviä, joita voidaan muotoilla asiakkaan työkyvyn mukaan. Nykyään löytyy paremmin työtehtäviä myös osatyöky-kyksille.

Työmarkkinoilla podetaan työvoimapulaa, ja osa yri-tyksistä on jo ymmärtänyt sen, ja työpaikkoja osatyökykyisille myös on jonkin verran tarjolla, mutta ne eivät ole vielä niin helposti löydettävissä. TE-toi-miston työkykykoordinaattoreilla näitä paikkoja on jo hieman enemmän tiedossa. Tämä liittyy siihen isom-paan kuvaan, että työkyky ei ole vain nollasta sataan.

Suurin osa meistä on täsmätyökykyisiä. Toisilla on enemmän rajoitteita, toisilla vähemmän, jolloin arvi-oidaan kokonaisuutta, osaamista ja kykyä vahvistaa sitä.

KOKEMUKSET

Asiakastyössä on toteutettu kahta sapluunaa. Pitkä-aikaistyöttömiä on Helsingissä noin 16 000, jolloin meidän on pitänyt miettiä myös mahdollisimman teho-kasta toteutustapaa. Olemme olleet mukana joissakin prosesseissa jo vuoden ajan. Ne ovat olleet luonteel-taan monisyisiä, jolloin on haettu monenlaista palve-lua.

Toinen malli on sitten ollut mahdollisuus konsul-taatioon ammattihenkilöille ja asiakkaille. Meille on voinut soittaa tai laittaa sähköpostia, myös Apotin välityksellä ammattihenkilöstön kanssa. Tarkoitukse-na on ollut viedä tietoa eteenpäin ammattihenkilöille, kuinka he voivat jatkaa sitä toimintaa. Ollaan menty myös johonkin prosessiin hetkeksi mukaan. Tarkoi-tuksena on ollut kuitenkin se, että konsultaatio olisi pääasiallinen toteuttamistapa.

Stadin työkyky osio I tavoitteena on myös ammatti-laisten osaamisen vahvistaminen. Työkyvyn tuen ja työkykykoordinaattorikoulutuksen lisäksi ajankoh-taistietoa levitetään arjen työssä. Suorien konsultaa-tioiden lisäksi työkyvyn tuen verkoston pilotoinnilla vahvistetaan työkyvyn tuen lisäksi myös kuntouksen ja verkoston ajattelua.

On tehty yksi kysely asiakkaille ja ammattilaisille, jois-ta on saatu hyvää palautetta. Niin ammattilaiset kuin asiakkaat kokevat että tarvitsevat tukea. Toiminnassa ollaan kuitenkin vasta alussa, mutta toimintamuoto on jo muokkautunut hieman runsaan vuoden aikana.

Tähän mennessä on tehty 350 konsultaatiota, ja siitä olemme olleet todella iloisia. Työkyvyn tuen verkosto on ollut tämän hankkeen kannalta tärkeä. Haasteena on ollut se, että ollaan tekemisissä peruspalvelujen kanssa, ja jos peruspalveluissa on ollut ongelmia, niin niille emme tietenkään voi mitään, jos aikaa esimer-kiksi lääkärinlausunnon saamiseksi ei tahdo löytä, ja lääkärinlausuntoa voitaisiin käyttää kuntoutuk-seen hakeutumisen perusteena. Myös taloushuolet nousevat välillä esiin. Niissäkään meillä ei ole tarjota erityistyökaluja käyttöön. Tilannetta voidaan kuitenkin yrittää helpottaa jo olemassa olevilla tukimuodoilla.

Jos palvelut ovat ruuhkautuneet, ja niissä on pitkät odotusajat, niin niille me emme tietenkään mahda mitään. Teemme kuitenkin parhaamme tukeaksemme asiakasta myös odotteluaikana.

Työkykykoordinaattoreita tarvittaisiin Helsingissä paljon enemmän. Työmuodon ja ajattelun verkosto-yhteistyön lisääminen Helsingin kaupungin sisällä on pitkä kehitystyö, johon tarvitaan kaikkia.

Huhtikuussa 2022 pidettiin työkykyseminaari, joissa vaihdettiin kokemuksia ja hyviä käytänteitä.

Työvalmentajilla kaupungin tuetun työllistämisen yksikössä on hyvät yhteydet myös sellaisiin työnanta-jiin, jotka ovat jo todenneet että myös tällä tavoin voi saada mahtavia työntekijöitä.

